

G. L. Haskinse (Pennsylvania) o postavení dolní sněmovny („commons“) v období vlády Eduarda I. Souhrnnou povahu měl příspěvek P. Spufforda (Keele, Velká Británie) „*Assemblies of Estates, Taxation and Control of Coinage in Medieval Europe*“, zajímavý především zkoumáním málo známých vztahů mezi daňovou pravomocí stavovských sněmů a měnovými poměry. Vývoj daných otázek v hostitelské zemi nastínil souborně H. Stradal z vídeňské university („*Das Steuerbewilligungsrecht der Stände in Oesterreich*“). Některými typickými jevy z různých oblastí se zabývali jednak Američan T. N. Bisson „*Negotiations for Taxation under Alfons of Poitiers*“, jednak kyperský vědec C. P. Kyrris „*Representative Assemblies and Taxation in the Byzantine Empire between 1204 and 1341*“. K programu zasedání měl čest přispěti i podepsaný referátem o daňové pravomoci českého stavovského sněmu v období absolutismu.

Valentin Urfus

Za necelých 7 měsíců sešla se tato Komise, jež náleží v rámci Mezin. výboru hist. ved k nejčilejším*), podruhé, tentokrátě opět beze zvláštního společného tématu. Hostitelskou zemí byla po 5 letech znovu Itálie, jejíž představitelé, především historikové a právníci ze Sicílie, překonali ve dnech 31.3.—4.4. 1966 svou pohostinností a pestrostí i bohatstvím kongresového programu všechna dosavadní zasedání Komise.

Vlastní jednání probíhala pod názvem „*Convegno o dějinách parlamentů*“, konala se jednak v Palermu, jednak (závěr) v Agrigentu a byla jim věnována značná pozornost ze strany místních veřejných činitelů i tisku. Tištěné programy byly k nim vydány ve dvojí verzi (širší má 52 str.). Z 300 nynějších členů Komise přijelo asi 50. a to zvláště z Itálie, NSR, NDR, Belgie, Holandska, USA, Anglie, Švédska, Španělska a ČSSR.

Na zasedání bylo předneseno 14 referátů, které se týkaly jednak dějin sicilského parlamentu (ukázalo se, že je to téma mezinárodního zájmu), jednak vývoje sněmovnictví, stavů a parlamentarismu v jiných evropských zemích. Podepsaný se účastnil referátem o situaci stavů a stavovských sněmů za absolutismu v českých zemích 1620—1848. Vzhledem k tomu, že se o tomto problému diskutovalo už na zasedání ve Vídni a předtím na *Table ronde* v Paříži**), byl referát vyslechnut se značnou pozorností a jeho závěry byly také po diskusi přijaty. Mimoto se podepsaný účastnil prací předsednictva Komise jako jeden z jejích místopředsedů (předseda E. Lousse nebyl přítomen).

Václav Vaněček

Dvě polské konference s tematikou počátků státu

Varšavský Historický ústav PAN uspořádal ve dnech 6.—13. září 1965 ve Varšavě a v Poznani mezinárodní kolokvium na námět *Les origines des États européens aux Xe—XIe siècles*, spojený s prohlídkou nejstarších památek polského státu (Poznaň, Ostrov Lednický, Hnězdno, Střelno, Kališ). V přednáškách a koreferátech šestnácti zahraničních a čtyř polských badatelů byla zde vedle otázek všeobec-

* Viz řadu zpráv ve Věstníku ČSAV, zvláště roč. 66, 1957, str. 388; 70, 1961, str. 592; 71, 1962, str. 602.

** Věstník ČSAV, roč. 74, 1965, str. 606.

ných (T. Manteuffel) rozebrána problematika belgická a francouzská (F. Vercauteren, J. Fr. Lemarignier, J. Le Goff, J. Duby), německá (G. Labuda), italská (E. Dupré-Theseider, G. Arnaldi), jihoslovanská (M. Kos, I. Božić), česká (H. Bulín, Fr. Graus), uherská (G. Székely), ruská (A. V. Solovjov, H. Łowmiański), polská (J. Bardach, H. Ludat, P. E. Schramm) a polabsko-pobaltská (Vl. Procházka, J. Brankač).

Úkolem přednášek bylo podat nejnovější stav bádání a základní problémy. Přitom projevy západních badatelů byly soustředěny spíše na otázky přímo spojené s vývojem společnosti, specialisté ze socialistických zemí se zaměřovali více i k otázkám základních institucí státu. Z českých účastníků H. Bulín v přednášce *Aux origines des Etats slaves en Moravie et dans le bassin du moyen Danube au IXe siècle* podal přehled velkomoravské problematiky. Na rozdíl od svého staršího pojetí přiklonil se nyní spíše ke koncepci Grausově (teorie „říše“). Fr. Graus v základním diskusním příspěvku z oblasti českých dějin mluvil o zániku staré aristokracie částečně ještě kmenového původu („Uradel“) a vzniku aristokracie nové v rámci knížecího státu. Vl. Procházka v projevu na námět *La tribu, la principauté primitive et l'Etat féodal chez les Slaves d'entre l'Elbe et la Baltique* osvětlil nový rozkvět kmenových forem u této slovanské větve a na jejím vývoji nastínil periodizaci vývoje politického zřízení, jež má platnost u všech Slovanů.

•

Na toto kolokvium navázal přímo *I międzynarodowy kongres archeologii słowiańskiej*, uspořádaný ve dnech 14.—18. září 1965 varšavským Ústavem dějin materiální kultury PAN. Za účasti téměř pěti set hostů především ze socialistických zemí bylo tu v šesti sekcích (I. etnogeneze, II. staré kultury, III. vznik státu, IV. vsi a města, podsekcce a) všeobecně, podsekcce b) kultura, V. numismatika, VI. dějiny vědy) předneseno přes dvě stě referátů a sdělení. Z Československa se zúčastnilo více než třicet archeologů a historiků.

Ze sjezdových zasedání se otázek právní historie týkala jednání sekce III. a IV a). Ve třetí sekci vedle referátu B. A. Rybakova o roli Ljubeče a Vitičeva při formování kyjevského státu a J. Herrmanna o hospodářských a společenských předpokladech vzniku státu u polabsko-pobaltských Slovanů poukazoval J. Poulík v přednášce *Formování slovanských států na základě velkomoravského materiálu na růst a druhy dokladů feudálního zřízení*. Vl. Procházka přednesl sdělení *Periodizacija evoljuciji drevnejšej političeskoj organizaciji slavjanskich narodov* (původní kmen, teritoriální kmen, kmenové knížectví, protofeudální knížectví a „říše“, raněfeudální stát; nižší stupeň organizace: župa a „země“) a R. Turek sdělení *Problém českých kmenových knížectví v procesu vytváření českého státu*, v němž dovozoval existenci knížectví v Čechách v 10. století Č. Staňa v projevu pod názvem *Velkomoravská hradiště po zániku Velké Moravy* dokazoval sídelní i politickou kontinuitu velkomoravských hradišť do 10. století.

Ve čtvrté sekci a) přednesli referáty zásadního významu A. Giejsztor o městech a V. I. Dovženok o hradištích a vsích. Tuto problematiku na polabsko-pobaltském území rozebral H. Jankuhn. M. Šolle osvětlil v referátu *O základních vývojových stadiích západoslovanského hradiška podle českého výzkumu* tři stupně vývoje hradišť (malá, velká kmenová, feudální). Množství sdělení rozebíralo zejména různé otázky vývoje měst (H. Münch, L. Leciejewicz, T. Roslanowski aj.). Vl. Procházka ve

sdělení *Miasta końcowego okresu epoki ustrojów plemiennych* stanovil tento typ politické organizace jako zvláštní variantu kmenového zřízení v závěru jeho vývoje.

•

Přednášky i diskuse prvního kolokvia i slovanského archeologického sjezdu mají vyjít knižně.

Vladimír Procházka

Konferencia maďarských a československých právních historiků o dualizme v Pätikostolí

Konferencia o dualizme, ktorá sa konala v Pätikostolí (Pécs) v dňoch 23. až 25. septembra 1965, je už v poradí siedma, ako spoločné vedecké podujatie maďarských a československých právných historikov, ktoré sa striedavo poriadajú v Československu a v Maďarsku. Na organizovaní tejto vedeckej spolupráce sa významnou mierou podieľajú slovenskí právni historici z Ústavu štátu a práva SAV a Právnickej fakulty UK v Bratislave, organizovaní v Právnohistorickej sekcii Slovenskej historickej spoločnosti.

Vzhľadom na to, že problematika dualizmu je témou európskeho dosahu, bolo správne, že popri maďarských a československých právných historikoch sa na konferenciu pozvali aj právni historici susedných krajín. Okrem štyroch poľských a štyroch východonemeckých právných historikoch sa na konferencii zúčastnili aj piati právni historici z Rakúska.

Program konferencie bol zameraný na dva základné okruhy problémov dualizmu. V prvom okruhu problémov sa právni historici pokúsili dôkladne analyzovať právnu sústavu dualistického Rakúska-Uhorska najmä z toho hľadiska, do akej miery zabezpečovala občianske práva a slobody, akými zmenami v tomto smere prechádzala a aké historické, triedne, národnostné a iné determinácie udávali ráz tejto sústavy. Základný referát k tomuto tématickému okruhu vo vzťahu k Uhorsku predniesol L. Bianchi, pracovník Ústavu dejín štátu a práva SAV. Na podrobnom rozbere uhorských zákonov o občianskych právach a slobodách, ako boli práva zhromažďovacie, spolčovacie a práva prejavu, ukázal, že od vyrovnania až do rozpadu Uhorska nielen nedošlo k zákonnému rozširovaniu týchto práv, ale opačne, že vidíme tendenciu ich ďalšieho okliešťovania. Obmedzovanie občianskych práv a slobôd sa nedialo len cestou zákonnou, ale ešte výraznejšie prostredníctvom ministerských nariadení a cestou mocenskou. Koreferáty F. Peczeho (Agrárna univ. Gödöllő) o reforme volebného práva v počiatočnej periode dualizmu, prof. M. Sarlósa o problematike buržoázneho pokroku, o vyvlastňovaní roľníkov a o Františkovi Deákovi po vyrovnaní, len potvrdili základné vývody hlavného referátu, že úžasné obmedzovanie buržoáznych práv a slobôd a sociálnej ochrany zákonodárstvom i výkonnou mocou v Uhorsku po vyrovnaní bolo motivované jednak triednymi záujmami maďarských vládnúcich tried, jednak ich nacionálnou expanziou v Uhorsku.

O občianskych slobodách v decembrovej ústave 1867 v Predlitavsku a o ich vývoji v judikatúre ríšskeho súdnictva podrobne hovoril vo svojom referáte prof. E. Melichar z Viedne. I keď sa prof. Melichar sústredil prevážne len na rozbor obsahovej